

Absolutie voor een liegbeest

Tot haar dood leefde ze in haar fantasie en fantaseerde zij in haar leven, en beroemd worden was haar voornaamste doel. De biografie van Anaïs Nin, die alles deed wat God verboden had.

HANS HOENJET

Met groeiende verbazing verzamelde Deirdre Bair materiaal voor de onlangs verschenen biografie van de feministische icoon en cult-auteur Anaïs Nin (1903-1977). Omdat Nin zo goed kon liegen, op het pathologische af, stond Bair voor de schier onmogelijke taak uit een moeras van verzinsels en leugens een waarheidsgetrouw levensverhaal te destilleren. Haar speurderswerk resulteerde in het demasqué van een beroemdheid die poseerde als libertijn, maar in werkelijkheid een hypocriete dame met literaire pretenties was. Nin's ster rees eind jaren zestig, begin jaren zeventig, toen de tijd rijp was voor beken-lisliteratuur en de vrijere seksuele mores de commerciële uitgevershuizen minder schichtig maakten. De Women's Lib omarmde haar als voorvechtster van het recht van elke vrouw om haar seksualiteit op

haar eigen manier te beleven. Bovendien groeide de belangstelling voor het wel en wee van de Amerikaanse kunstenaarskolonie die in de jaren dertig de Linkeroever van Parijs bevolkte. Dat ze samen met Henry Miller voor één dollar per pagina voor een rijke verzamelaar hitsige verhalen had geschreven om haar geldzorgen te bestrijden, was voor menigeen de aansporing om zich een bundeltje pornografica voor een fractie van de oorspronkelijke prijs aan te schaffen.

In Greenwich Village en Los Angeles had zich een hele coterie rond Nin gegroepeerd, een toegewijde schare volgelingen die ze liefkozend haar dochters noemde. Haar ijdelheid werd gestreeld door een nieuwsbrief vol hagiografische artikeltjes. Dat ze tot Vrouw van het Jaar werd uitgeroepen en mocht toetreden tot The American Institute of Arts and Letters in New

York, vormde de bekroning op een leven van schaamteloze zelfpromotie. Ze afficheerde zichzelf het liefst als een Amerikaans-Europese surrealiste. Een Schrijfster van Formaat. Haar roem was echter kortstondig. Tegenwoordig wordt haar werk alleen nog maar gelezen door een handjevol literatuurwetenschappers, een paar verdwaalde Nin-adepten en erotica-liefhebbers.

Anaïs was de dochter van Joaquin Nin, een beroemde concertpianist uit Spanje, en de acht jaar oudere Cubaanse Rosa Culmell. Het echtpaar vestigde zich na de huwelijksvoltrekking in Parijs, waar Anaïs in 1903 werd geboren. Er zouden nog twee broertjes volgen. Joaquin Nin noemde haar 'het lelijke kleine meisje'. Vrouw en kinderen ontzegde hij de toegang tot de concertzaal, omdat ze 'klaptten en schreeuwden als boeren'. Bewonderaars mocht hij na afloop van zijn concerten graag op zijn hotelkamer noden. In 1909 verhuisde de familie naar Brussel. Joaquin ontpopte zich als een ware huistiran. Regelmatig tuchtigde hij zijn vrouw en kinderen. Ook liefhebberde hij in naaktfotografie en incestueuze spelletjes. Toen hij zijn gezin in 1914 in de steek had gelaten, schreef Anaïs een serie brieven aan haar vader waarin ze fanatiek zijn kant koos. Het was de prelude op haar toewijding aan het dagboek.

Op 11-jarige leeftijd keerde Anaïs met haar moeder en haar twee broers terug naar New York. Ze droeg haar dagboek als een kostbaar kleinood in een rieten mandje met zich mee. Het markeert Nin's vrijwillige opsluiting in fantasie en dagdromerij. Het dagboek werd haar vluchthaven. Zoals haar vader zijn promiscue levenswandel rationaliseerde met een kunstig gesponnen web van leugens, zou zij tot aan haar dood

leven in haar fantasie en fantaseren in haar leven. Lachwekkend is het dat ze haar lidmaatschap van de firma Laster, Leugen & Bedrog later zal rechtvaardigen met Jung's adagium dat de mens geboren is om zijn droom te verwezenlijken. *Acting out the dream*. Hoe maak je van de leugen een moreel hoogstaand principe? Anaïs Nin gaf het antwoord in haar 'Liaries'. Het kind Anaïs Nin roept nog compassie op. Ze was een gekneusd kind dat in fantasmen en dagdromen zwelgde. Naarmate ze ouder werd, wekte ze vanwege haar luiheid en narcisme een toenemende wrêvel. Op haar zestiende zei ze de school vaarwel. Gebrek aan formele scholing zou haar als volwassen vrouw met een minderwaardigheidscomplex opzadelen. Ten einde raad probeerde moeder Nin haar aan een jongeman uit de Cubaanse society te koppelen. Die poging strandde toen Anaïs verliefd werd op Hugo Guiler, een Columbia-student die letteren studeerde maar voor een carrière in het bank- en geldwezen koos. Hun huwelijksnacht was een deceptie van de eerste orde. Hugo bleek impotent. In 1924 verhuisde het kersverse echtpaar naar Parijs. Hier 'ontdekte ze zichzelf' en ging ze op jacht naar mannen die haar beter konden bevredigen dan de ietwat sukkelige Guiler.

Biografe Bair schetst een ontluisterend beeld van de jaren in Parijs. Nin hield haar ontrouw en leugens zorgvuldig voor haarman verborgen, bang als ze was haar aangename leventje als bankiersvrouw op het spel te zetten. Guiler verhief haar tot hogepriesteres van de kunst, de ultieme belichaming van de poëzie en de schoonheid. Haar engelachtige uiterlijk verborg een kille egoïste zonder scrupules. Ze flirtte schaamteloos met Guiler's zakenrelaties, verleidde haar psychiater Dr. Allendy en vermeide zich met de afvallige Freudiaan Otto Rank in sado-masochistische spelletjes en fellatio. In Parijs legde ze de basis voor de dubbele boekhouding van leugen en waarheid, die haar toch al nerveuze gestel zo op de proef stelde dat ze tot haar dood te biecht zou blijven gaan bij psychiaters. Een kortstondige verzoening met haar vader mondde uit in een heftige incestueuze verhouding. Twee weken lang bedreven vader en dochter de liefde in een hotel aan de Côte d'Azur. "Wat een tragedie. Ik heb eindelijk de vrouw van mijn leven ontmoet en ze is mijn dochter," riep Joaquin Nin melodramatisch uit. Ook haar broer Thorvald deelde enkele malen haar sponde. Hoe men ook moge oordelen over haar gedrag, in haar onverzadigbaarheid lijkt ze de vrouwelijke evenknie van A.Jarry's *Superman*, want ze kon copuleren als een machine, woest, onvermoeibaar en met een on-

Anaïs Nin, 1959

gelofelijke toewijding. Later zou ze in haar dagboek noteren dat ze zich verwant voelde met Madame Bovary en dat het Rank was die haar bij wijze van therapie aanraade haar vader te verleiden. De heldin van Flaubert verbleekt echter tot een blauwkous naast Nin. En het tweede is aantoonbaar gelogen. Henry Miller, die toen in Parijs woonde en het bestaan van een uitvreter leidt, legde het zo slim aan dat hij de protégé van de literair angehauchte bankiersvrouw werd. Anaïs werd zijn minnares, mecenas en muze. Maandelijks sluisde ze tweehonderd dollar van haar echtgenoot door naar Miller die zijn lotgevallen in Parijs zou verwerken in *Quiet days in Clichy*, *Tropic of Capricorn* en *Tropic of Cancer*. Zijn stijl veroordeelt de o zo sensible Nin als 'mannelijk' en 'veel te realistisch'. De meest ontvullende episode in haar Parijse jaren behelst de abortus van haar zes maanden, bijna voldragen baby waarvan ze het lijkje klinisch nieuwsgierig bekeek om vervolgens tegen Miller te zeggen dat de geboorte van zijn nieuwe roman haar heel wat meer belang inboezemde. Anaïs Nin, 'de pionier van sociale concepten', was zo geabsorbeerd door haar hyperpersoonlijke besognes dat de opkomst van het fascisme haar volledig ontging. Pas toen het begin van de Tweede Wereldoorlog haar luxe leventje in gevaar bracht, wijdde ze er enkele regels aan in haar dagboeken. Noodgedwongen keerden Nin en Guiler in 1940 terug naar New York. Daar

wierp ze zich op haar levenswerk: beroemd worden. Ze bewaakte haar dagboeken als kostbare schatten en bestookte literair agenten, uitgevers en tijdschriftredacteuren met manuscripten. Het meeste wordt vriendelijk doch beslist afgewezen. De publicatie van de korte roman *A Spy in the House of Incest* genereerde tamme kritieken. Men vond haar dagboeken wel interessant als de memoires van de ex-minnares van Henry Miller. Haar overige mijmeringen gaan echter mank aan een zweverig solipsisme, een autistische geobsedeerdheid voor de temperatuurschommelingen van haar eigen gemoed. Ze ziet niemand zoals hij of zij is. De anderen zijn projecties, figuranten in een toneelstuk waarvan zij de ge-

droomde heldin was. Een aanzet tot volwassen fictie vormen de verhalen die ze met Henry Miller voor een New Yorkse antiquaar en 'geheime verzamelaar van erotica' schreef. De ironie wil dat de bundel *Delta of Venus* haar postuum de bestsellerstatus verschafte waarnaar ze tijdens haar leven zo had verlangd.

Nin's leven was een vermoeiende aaneenschakeling van slippertjes en korte liaisons. Ze rommelde met homoseksuele mannen, van wie ze een groeiende afkeer kreeg toen ze niet bezweken voor haar charmes. Volgens moedigde ze een 18-jarige Yale-student aan alles op te geven, zodat ze samen 'in een droom konden leven'. Ze ging plat voor redacteuren en literair agenten die haar werk welwillend lazen. Verbitterd door gebrek aan erkenning fulmineerde ze tegen de joden die de macht in de kritiek en uitgeverij naar zich toe zouden hebben getrokken. Haar jaloezie jegens collega-schrijfsters als Djuna Barnes was van haat doortrokken. Ze correspondeerde met recensenten en bewonderaars. Haar dankbaarheid uitte ze niet alleen in brieven. Toen criticus Edmund Wilson een waarderende bespreking aan het autobiografische *A Spy in the House of Love* had gewijd, beloofde ze zijn loftuizingen met een bedavontuur. Het grootste deel van haar werk verscheen echter bij *Vanity Presses*. Hugo Guiler financierde de uitgaven. Ze kocht een drukpers en vermenigvuldigde haar werk in eigen beheer. Guiler maakte enige furore als graficus en

filmmaker. Het beangstigde haar. Straks zou ze niet meer het centrum van zijn universum zijn.

In 1948 werd ze verliefd op de bosbouwer Rupert Pole. Haar ware leeftijd en haar huwelijk verzwegen ze voor hem. De bohémienne en *poète maudite* Nin viel voor een jongeman die zijn uitgaven nauwkeurig in een kasboekje bijhield en een baan als ranger in de Sierra Madre ambieerde. In 1955 trouwde ze met hem terwijl haar officiële verbintenis met Guiler nog steeds bestond. Uit angst voor een veroordeling probeerde Nin op een zenuwtergende en bijna ziekelijke manier te voorkomen dat ze werd ontmaskerd als bigamiste. Ze maakte een 'Lie Box', een kaartsysteem waarin ze vermeldde aan wie ze welke leugens had verteld. In New York verzamelde ze een coterie van helpers om zich heen. Haar post en telefoontjes werden voortaan via ingewikkelde omwegen naar haar geleid. Hoe perfect haar systeem werkte, wordt wel geïllustreerd door de necrologieën die The New York Times en The Los Angeles Times in 1977 publiceerden. In de ene krant werd Rupert Pole als haar wettige echtgenoot opgevoerd, in de andere Hugo Guiler. Er is wel beweerd dat Anaïs Nin schizo-

freen was. Haar persoonlijkheid zou gespleten zijn in een aantal onafhankelijk van elkaar opererende vrouwen — een thema dat ze ook in haar verhalen, novellen en romans graag uitmolde. Nin was zich echter uitstekend bewust van de vele rollen die ze speelde. Misschien erkende ze zelf dat haar literaire betekenis nogal beperkt was. In de jaren zeventig werd ze links en rechts ingehaald door vrouwen als Erica Jong, die met *Fear of flying* bewees dat erotica, humor en intellect wel konden samengaan. Nin had genoeg talent in huis om een sprankelende 'comedy of manners' over de Amerikaanse literaten op de Parijse linkeroever te schrijven, maar ze verspilde te veel energie aan zelfpromotie en sessies bij de psychiater. Het predikaat 'avant-garde'-schrijfster of surrealiste is daarom nogal pretentius. In wezen was Anaïs Nin een tragikomisch bedrijfsongeval van de letteren, de belichaming van een in de jaren zestig en zeventig wijdverbreide misvatting dat literatuur zelfexpressie is. Geen wonder dat ze juist in die periode de kans kreeg haar dagboeken te publiceren. En haar erotica dan? Die zijn minstens smakelijk en aardig, want ze bevatten de volledige staalkaart aan perversies, van zoöfilie tot ozolagnia. Ze kende

Hirschfeld op haar duimpje. De dagboeken zijn nog nooit in hun ongekuiste vorm verschenen. Wat er tussen 1976 en 1980 uitkwam, was zwaar bewerkt en gerevisieerd. De oeredities liggen nog achter slot en grendel en worden bewaakt door Rupert Pole.

Misschien zal ooit een lucide editor het titanenwerk op zich nemen die kwartmiljoen pagina's terug te brengen tot een kernachtige kroniek, die als aanvulling kan dienen op de meeslepende biografie van Deirdre Bair. Haar boek leest als een feuilleton, een grondig gedocumenteerde *vie romancée* over een heilig monster dat alles deed wat God verboden had en tot haar dood naar absolutie voor haar leugenachtigheid heeft gesnakt. Nu brandt ze in de literaire hel die biografie heet. ■

Deirdre Bair: Anaïs Nin. A biography. Bloomsbury. (Importeur Penguin Books Nederland.) f65,20. Vertalingen van Nin's essays (Loflied op de gevoelige man) en dagboeken (Incest en Henry en June) verschenen bij Bert Bakker. De erotica (Delta of Venus), het verhalend proza (A Spy in the House of Love, Under a Glass Bell) en een selectie uit de overige dagboeken (Incest en Journal of a Wife) zijn in goedkope edities uitgegeven door Pocket Books Fiction (importeur Van Ditmar) en Penguin Classics.

HP DE TIJD

CD TOPTIEN

1. **Mirror Ball** (2) — Neil Young
2. **Post** (1) — Björk
3. **Foo Fighters** (10) — Foo Fighters
4. **Jazzmatazz, Volume II** (—) — Guru
Typisch het soort lome, eentonige rapjazz waar je vreselijk opgewonden van kunt raken. Of dus helemaal niet.
5. **Throwing Copper** (8) — Live
6. **Afraid of Sunlight** (3) — Marillion
7. **These Days** (—) — Bon Jovi
Een aangenaam vervolg op Keep the Faith, vol smartlappen van stevig kaliber.
8. **Infernal Love** (4) — Therapy?
9. **Exit Planet Dust** (—) — Chemical Brothers
Een trage, stroperige muziekbrij die ongetwijfeld het best genoten kan worden bij een vette joint.
10. **I Should Coco** (7) — Supergrass

Tussen haakjes de klassering van vorige week.

Gegevens werden verstrekt door: Boudisque, Amsterdam / Get Records, Amsterdam / Concerto, Amsterdam / Elpee, Groningen / Hemmes, Groningen / White Noise, Utrecht / Bullit, Breda / Bullit, Eindhoven / Music Plus, Maastricht / Coco Records, Zaandam / Kroese, Nijmegen / It Records, Rotterdam / Pop Eye, Alkmaar / De Weijer, Beverwijk / Free Record Shop, Arnhem / Plato, Den Haag.

Nieuw: Hoeveel live-versies van *Tunnel of Love* kan de liefhebber verdragen? Voor de onverzadigbaren aan het Dire Straits-front is er nu *Live at the BBC*, een verzameling radio-opnamen uit 1978 en 1981. Mèt, uiteraard, *Sultans of Swing*, meer dan elf minuten *Tunnel of Love* en gelukkig ook *Water of Love*. Minder dan voorgaande *livers*, maar de zwart-wit foto van een jonge Mark Knopfler maakt veel goed. ■ **Kaseko Special Volume I: Baina Lonka** geeft je precies het gevoel dat het hoesje probeert op te roepen: zon, palmen, wit zand, blauwe zee — een stukje tropisch paradijs in digitale verpakking. De titel is ietwat misleidend want behalve de kaseko is ook de kawina vertegenwoordigd, maar dat maakt het er alleen maar aantrekkelijker op voor degenen die nader kennis willen maken met de Surinaamse popmuziek. ■ De modepolitie zou ze standrechtelijk executeren, want hoe Tammy (Wynette) en George (Jones) eruitzien op de hoes van *One* is te erg voor woorden, althans voor mensen die last hebben van goede smaak. Ellen B. en Peter van de Poodt zouden ze het niet verbeteren: haar polyester blouse en jaren-negentig-variant op de suikerspin zijn nog wel te verdragen, maar zijn jasje met opgeborduurde ambtsketen is te erg om zelfs op postmoderne wijze leuk te

zijn, om nog maar te zwijgen van bril en *hairdo*. Maar *what the heck*, daar zijn het countryzangers voor en een vrouw als Tammy, die zulke prachtige nummers als *Stand By Your Man* en *D.I.V.O.R.C.E.* heeft gezongen, neem je niks kwalijk. *One* is helaas gespeend van dit soort prachtnummers, maar bevat prettig in het gehoor liggende doorsnee-country, die de liefhebber van het genre zeker zal bekoren. Het voor countrybegrippen tamelijk feministische *If God Met You (She Wouldn't Like You)* vormt wat mij betreft de uitschieter. ■ Dr. John bracht eerder een muzikaal saluut aan zijn New-Orleansroots, nu eert hij met *Afterglow* het tijdperk van de big band: Duke Ellington, Count Basie, Nat King Cole. Wij baden vroeger dat 't zo snel mogelijk afgelopen was met al die suffe toeters en hebben Sammy Davis Jr. met genoegen in de vergetelheid zien verzinken. Dr. John 'the Nighttripper' stond voor gemalen vleermuisschedeltjes en juju, maar omarmt hier het pluche van de nachtclub. Alexandra Besuijen

